

Jak stanoviti hranice operačních pásem vyšších jednotek.

Je mnoho příčin, pro které musí armádní velitel přidělovati svým podřízeným vyšším jednotkám, t. j. pěším divisím, horským a jezdeckým brigádám jejich operační pásma. Bez těchto pásem nebylo by lze využití řádně ani komunikační sítě, ani ubytovacích nebo jiných zdrojů. V útočných i obranných manévrech a v celkovém zajištění vznikaly by leckde nebezpečné mezery, jinde zase docházelo by k zbytečnému hromadění sil. Pro takový nepořádek a nesoulad nebylo by lze uskutečniti žádný mohutný úder, chyběla by ucelenost a nebylo by zhola žádného úspěchu.

Z rámce těchto úvah vymyká se otázka šířky jednotlivých operačních pásem. Bude tedy nutno, abychom předpokládali, že byly přibližné šířky pásem, jichž ohraničováním se budeme zabývati, stanoveny podle zásad Polního řádu.

A proč se vůbec pokouším o zjištění pravidel, podle kterých mají býti zmíněná operační pásma ohraničována? Činím tak proto, že jsou taktické předpisy v této věci kusé, že se rozhraničovací práci nevěnuje vždy náležitá pozornost a pečlivost, a že proto vznikají chyby, které, jak uvidíme, mimo mnoho jiných, nesou sebou i tu velkou nevýhodu, že zbytečně prodlužují a komplikují armádní rozkazy.

Jedním z podstatných činitelů při stanovení hranic operačních pásem včleněných vyšších jednotek jsou průběžné, podélné komunikace. Daleko od nepřítele užívají jich veškeré pochodové skupiny a proudy vyšších jednotek jak pro pochod tak i pro zásobování a odsuny.

Ale i v blízkosti nepřítele, a to v bojích jak obranných tak i útočných, je jich nutně zapotřebí. Nepřátelské dělostřelectvo i letectvo může arci na mnoha místech, i když jsou od bitevní čáry značně vzdálena, každý pohyb po cestách ne-li znemožniti, tedy alespoň znesnadniti.

Přestane-li však podobné nebezpečí, anebo zmenší-li se na snesitelnou míru (jako v noci a mlze), tu nabudou vždy znovu svého velkého významu.

Pohyby vyšších jednotek v hustých, sražených proudech, jsou dnes vzhledem k činnosti nepřátelského pozorovacího i bojového letectva a někdy též dalekonosného dělostřelectva ve dne za dobrého počasí vůbec, a za jasnějších nocí často zcela nemožné. Husté proudy byly proto nahrazeny kolonami uvolněnými, ve kterých jednotlivé pochodové články, t. j. prapory a oddíly dělostřelectva, udržují mezi sebou značné vzdálenosti. To jim umožňuje, aby splynuly úplně s okolní krajinou a neposkytly nepřátelským letcům příležitosti ani k zpravodajským, ani k bojovým úspěchům.

Kdyby však za podobných okolností měla nějaká vyšší jednotka táhnouti jen po jediné silnici, prodloužil by se její proud i na 45 km a mnohdy ještě více. Jak to napravit? Dát jí co největší počet průběžných pochodových drah vedle sebe, aby se rozptylovala i do šířky. A proto jsou vyšší jednotky přinuceny k tomu, aby pro značnou část pěchoty a lehkého dělostřelectva a pro jisté druhy zásobování i odsunů užívaly někdy i takových pochodových drah, které se úplně anebo značnou měrou skládají z cest tak zvaných udržovaných nebo neudržovaných, anebo dokonce jen z pouhých cest polních.

A jelikož skoro každá průběžná pochodová dráha nabývá pro ně za uvedených okolností velké a trvalé ceny, nesmíme ji bez závažných taktických důvodů nikdy přetrhati rozhraničením operačních pásem. Stala by se pro obě sousedky bezcennou.

Tuto chybu bylo by lze napravití buď dodatečnou změnou hranic anebo ustanovením, že části té a té pochodové dráhy, která probíhá pásmem vyšší jednotky B, smí býti za těch a těch okolností použito i vyšší jednotkou A. Avšak takové řešení prodlužuje zbytečně rozkazy, komplikuje pohyby a má mezi dotčenými vyššími jednotkami někdy i mnohé nepříjemné třenice v zápětí. Za podobných okolností bude tedy nejlépe dáti hned celou cestu jednotce, která jí vzhledem k situacínaléhavěji potřebuje.

A vždy, kdykoliv přiřkneme některé vyšší jednotce jistou podélnou, průběžnou komunikaci, vinoucí se poblíž hranice jejího

operačního pásma, přidejme k ní i body a místa terénu, odkud ji lze pěchotnou palbou dobře ovládati.

Další pravidlo mohlo by znít takto:

„Rozhraní operačních pásem vyšších jednotek vedte vždy místy, která mají co možná nejmenší taktickou důležitost, čili místy, která lze z pozemních pozorovatelů obou sousedících jednotek a letectvem snadno přehlédnouti a která dovolu-
jí oběma sousedům nejsnáze docílití vzájemně se doplňující souhry paleb pěchoty i dělostřelectva.“

Totéž pravidlo lze vyjádřiti jasně i způsobem obráceným a říci: „Nedělte výrazných terénních celků a dávejte takticky důležitá místa vždy celá do operačních pásem vyšších jednotek, a je-li třeba, přidávejte k těmto místům i okolní terén zšíři nejméně osmi set metrů.“

Dbejte, abyste hranice nevedli místy vhodnými za východisko nepřátelských protiakcí, anebo částmi terénu, které by úspěšný rozvoj podobných akcí podporovaly.“

I toto pravidlo, podobně jako prvé, které se obíralo komunikacími, platí jak pro útočné, tak i obranné operace. A přes to, že je velmi jasné, nebude bez užítu, pokusíme-li se osvětliti je s různých hledisek a uvéstí několik praktických pokynů.

Tak na příklad v armádních operačních rozkazech, pojednávajících o útočných akcích, čteme někdy:

„... V prvním období útoku vyvine divise A, sousedící na západě (anebo jiným směrem) s divisi B, úsilí na svém západním křídle, aby se zmocnila důležité výšiny „V“ a usnadnila takto divisi B postup do prostoru „P“, který jest s výšiny „V“ úplně ovládnán atd.“

Něco takového činí dojem logické a zvláště dovedné operace. A přece při důkladnějším studiu ukáže se často, že je to chyba a někdy hodně veliká. Jak to? Prostě proto, že má-li výšina „V“ tak velký význam pro útok na prostor „P“, tedy s ním tvoří výrazný terénní celek, který neměl býti rozdělen.

Co by však bylo s pěkným místním armádním manévrem? Nic? Zmizel by z armádního rozkazu a nebylo by ho škoda. Prodlužoval a komplikoval jen zbytečně rozkaz. A úplný terénní celek přišel by buď k divisi A anebo k divisi B, která by si s ním už věděla rady. I její útok proti němu byl by jistější a rychlejší, než když závisel zdar operace na třech instancích, t. j. na armádě a obou divisích.

Ovšem, když ze závažných důvodů nelze dát některý, obvykle velmi rozsáhlý terénní celek výhradně jen do pásma jedné vyšší jednotky, stane se odsuzovaný armádní manévř přece jen nutným. Nebude však nikdy pravidlem, nýbrž výjimkou. A armádě to ne-
uškodí. Naopak zbude jí více času k uspořádání manévru celko-
vého a k řízení nesnadných, zato však velmi vděčných operací na křídlech.

Prochází-li hranice operačního pásma dvou sousedních vyšších jednotek nějakými takticky důležitými místy, jsme nuceni napravovati takovou chybu silnými smíšenými styčnými oddíly, které by za přiměřené podpory dělostřelectva těchto míst v útočných akcích dobývaly a v obraně hájily. Za podobná důležitá místa považujeme na příklad některé osady, skoro všechna města, svou polohou významné větší anebo i menší lesy, dobré pozorova-

vatelny, jakými jsou některé pahorky, vyvýšeniny a skoro všechny nezalesněné vrcholy hor atd. Při správném vytyčování hranic stačily by ovšem jen slabé styčné oddíly, neboť by neměly žádných těžkých úkolů. Avšak v uvedených případech neběží jen o úsporu sil, nýbrž i o jiné ještě větší závary. Představíme si snadno, že zdolávání těžkých útočných úkolů smíšenými styčnými oddíly bude často pomalé a že se mnohdy vůbec nezdaří. Tu budou vnitřní křídla dvou sousedících vyšších jednotek ve svých vlastních operacích závislémi na zdaru či nezdaru práce styčného oddílu. Má tento oddíl co činiti s místy takticky důležitými, jež se vyznamenávají obyčejně tou vlastností, že se téměř v každé situaci jejich vliv uplatňuje i do značného okruhu. A proto je pravdivé tvrzení, že správná hranice, vedoucí místy takticky co možná bezvýznamnými, dodává křídlům sousedících vyšších jednotek více jistoty i volnosti.

A nyní, proč nutno přidělovati takticky důležitá místa vždy celá i s jejich širším okolím v rozměru asi 800 m nebo i více? Zkrátka proto, aby se stávala jednotnými útočnými cíli a mohla býti podle potřeby od příslušné útočné skupiny i obcházena, obchvacována anebo obklíčována. A v obraně proto, aby jejich posádka mohla dobře těžiti z donosnosti svých pěchotných palebných prostředků a uplatniti šikmou anebo bočnou palbu do sousedních, obyčejně podřadných prostorů, a aby měla nejen povinnost, nýbrž i prostorovou možnost čeliti eventuálním nepřátelským pokusům o obchvat.

V terénu silně zvlněném, značně členitém anebo hornatém mohou někdy vzniknouti pochybnosti o tom, které ze dvou sousedících vyšších jednotek měli bychom dáti to neb ono takticky důležité místo, ležící poblíž zamýšlené hranice. V útočných operacích dáme je tomu, kdo má kněmu za postupu snazší přístup a možnost lepší souhry pěchoty s dělostřelectvem. A v obraně tomu, komu by dávala celková situace lepší vyhlídku na jeho hájení spojenými prostředky hlavních pozemních zbraní, t. j. pěchoty a dělostřelectva.

Na podélných hřebetech, a to i v hornatém terénu, vytváříme hranici operačních pásem někde na strání nebo úbočí. Tam bude dobře ovládána, jednak jednotkou, které jsme dali hřebetnici a s druhé strany jejím sousedem, kterému jsme přiřkli údolí i s celým protilehlým podélným hřbetem.

V našich úvahách o ohraňování operačních pásem vyšších jednotek je dále třeba, abychom zaujali též určité stanovisko k otázkám vodních toků. A tu můžeme říci, že se podélné vodní toky hodí jen tehdy za rozhraní dvou vyšších jednotek, když je nelze přebrodit a když na nich není s dostatek umělých přechodů, které by umožňovaly bočný přesun záloh a zřizování příčných spojení, a které by usnadňovaly velení nad částmi oddělenými řekou. Tento poznatek platí pro operace pochodové i bojové, útočné i obranné.

Menší podélné vodní toky, které lze na mnoha místech snadno přebrodit, nehodí se obyčejně za rozhraní mezi dvěma vyššími jednotkami, neboť údolí takové říčky tvoří s přilehlými stráněmi jeden terénní celek, a ten, jak víme, nemá býti dělen.

Jsou-li větší šikmé anebo příčné vodní toky značnými překážkami pro pohyb, přetínáme je rozhraním dvou operačních pásem na místech, která se nehodí pro usku-

tečnění násilného přechodu. I toto pravidlo platí skoro pro každý obranný i útočný manévr. Přiděluje některé vyšší jednotce na podobné řece poblíž zamýšlené hranice most anebo jiný přechod, nezapomeňme — jak již z dřívějších úvah víme — dáti jí přiměřenou část okolního terénu.

Ještě několik slov o vytyčování operačních pásem vyšších jednotek na křídlech armády.

Zde můžeme rozeznávat zhruba dva případy. Buďto utvořil velitel armády pro ochranu boku své celkové útočné anebo obranné akce zvláštní bočný voj, anebo pověřil tímto zajištěním vyšší jednotku, která je na křídle.

V prvním případě zhošťuje se bočný voj armády svého zajišťovacího úkolu obvykle tak, že se svým vnitřním bokem opírá o vnější bok sousedící křídelní vyšší jednotky. Takovou vyšší jednotku nelze pak, co se vytyčování hranic operačních pásem týče, považovati za jednotku na křídle, nýbrž na vyšší jednotku včleněnou.

Zato však v druhém případě je tomu zcela jinak. Taková vyšší jednotka, která má v mezích svého celkového operačního úkolu pečovati i o bezpečnost armádního boku, bude skoro vždy vyšší jednotkou jezdecka, tedy v našich poměrech je zdeckou brigádou. A byla-li by to kdy vyšší jednotka pěší (pěší divise anebo horská brigáda), bude skoro vždy zesílena hodně četným jezdectvem. Podobně jak to dělal bočný voj, opře i tato skutečná křídelní vyšší jednotka svůj vnitřní bok o bok sousední včleněné vyšší jednotky. Mezi nimi vytyčuje se rozhraní podle již probraných pravidel.

Ve směru volného boku není ovšem podobný způsob možný. Zde platí především zájmy bočního zajištění armády, z nichž nejdůležitější je ve všech útočných i obranných manévrech získávání zpráv. A má-li podle taktických předpisů každá pěší divise vyhledávati svými prostředky zprávy na dálku patnácti až dvaceti kilometrů, tedy se u křídelní vyšší jednotky toto ustanovení nevztahuje jen na směr čelní, nýbrž i na mnohem důležitější směr boční a čelněboční. Podle toho bylo by operační pásmo vyšší jednotky na křídle armády ohraničeno tak, že by byl jejím přirozeným operačním okrskem celý okruh od jejího vnitřního křídla čelním, čelněbočním a bočným směrem až do vzdálenosti nejméně dvaceti kilometrů. Ba můžeme říci, že někdy celková situace a zejména okolnost, že by měla armáda ve svém boku rozsáhlý manévrovací terén, donutí velitele armády k tomu, aby ve směru čelněbočním a bočním rozšířil zájem křídelní vyšší jednotky o ještě mnohem vzdálenější důležité místa a takticky významné prostory. Vidíme, že vnější ohraničování operačního pásma křídelní vyšší jednotky, neopírá-li armáda svůj bok o nepřekročitelnou překážku, jakou by byla na příklad neutrální země, moře a podobně, má a musí býti velkorysé, a že zde nelze mysliti na nějaké malicherné ohraničování čarami, které by byly pro ni, vzhledem k možnostem nepřítelovým, tak jako tak bezvýznamnými.

Otázka — kterak se potom jezdecká anebo pěší křídelní vyšší jednotka v tak rozsáhlém prostoru seskupí, a jak to udělá, aby mohla nejen splniti úkol ochrany boku armády, nýbrž i zúčastniti se, a to často rozhodujícím způsobem, celkového, útočného anebo obranného manévru, je zajisté velmi zajímavá, vymyká se však z našich úvah.

V závěrečných myšlenkách budu se teď obíratí opět jen hranicemi operačních pásem vyšších jednotek včleněných.

S hlediska věcného jsem sice již celou látku probral, zbývá mi však říci ještě něco formálního. Že totiž operační hranice určované podle vypočtených zásad, nebudou žádné přímky, které, jak se říká, hlava nehlava spojují rozmanité koty a znásilňují terén, nýbrž čáry obyčejně mírně zvlněné a co nejpečlivěji přizpůsobené taktickým potřebám každé vyšší jednotky. A aby nikdo různá pravidla, o kterých jsem zde pojednal, nepojímal příliš ztrnule a upadáje do extrémů, nevytyčoval hranic až příliš klikatých, čímž by se několikrát měnila průměrná šířka některého operačního pásma, je třeba upozorniti na nevýhody, které by z toho vyplývaly. V mnohých útočných operacích a zejména za pochodů, kdy může dojiti k střetnému boji, byla by potom dotčená vyšší jednotka nucena, přizpůsobovati své učlenění měnivé šířce svého pásma a přeskupovati několikrát svou sestavu. A každá větší změna sestavy byla by na úkor rychlosti a mohla by i úspěch některé operace vážně ohroziti.

V operacích obranných by ovšem měnivá šířka pásma tolik nevadila.

Lze říci, že je správné určování hranic nesnadné. Ano, je tak těžké, jako skoro každý jiný odborný úkon. Pilným studiem několika dějinných případů z poslední války a pečlivým vytyčováním hranic vyšších jednotek při cvičeních na mapách a v terénu, můžeme se však poměrně brzy vycvičiti v rychlém a správném rozhraničování.

A stojí to za námahu. Jak již víme, zlepšuje správná hranice celkové podmínky pro zajištění vyšších jednotek, šetří sil při vysílání smíšených styčných oddílů a usnadňuje jejich práci, zjednodušuje a zkracuje armádní rozkazy a je dokonce jedním z nejlepších prostředků, kterými lze při armádních operacích uváděti v soulad činnost vyšších jednotek.

Z á v ě r.

Při vytyčování hranic operačních pásem vyšších jednotek dbejme toho, aby rozhraní vedlo místy takticky méně cennými. A proto nedělejte významných terénních celků, netrhejte podélných komunikací a nerozpúlujte pozorovatelů a vojensky cenných vrchů, osad, lesů atd.

Skoro všechna tato pravidla platí i pro výběr útočných pásem a obranných úseků pěších brigád a pěších pluků.